

7. Sprawy z zakresu kultury i sztuki, w tym sprawy dotyczące działalności kultury i twórczości, zabytki i muzea

Z rozpoznanych spraw dotyczących rejestru zabytków, warto odnotować sprawę oznaczoną **sygn. akt I SA/Wa 334/06** (orzeczenie nieprawomocne), w której przedmiotem kontroli Sądu była decyzja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, utrzymująca w mocy decyzję [...] Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisie do rejestru zabytków układu ruralistycznego wsi K. w granicach historycznych, wraz z otoczeniem, wydana ze wskazaniem materialnoprawnej podstawy - przepisów art. 6 ust.1 pkt 1 lit.b oraz art.9 ust.1 i 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz.1568 ze zm.). W ocenie Sądu, ze wszystkich znajdujących się w aktach administracyjnych opinii jednoznacznie wynika, że wartości historyczne, ruralistyczne i krajobrazowe K. pozwalają na uznanie tego obszaru za zabytek, w rozumieniu art.3 pkt 1 wyżej wymienionej ustawy. Sąd podkreślił, że przepis art. 6 ust.1 pkt 1 stanowi o możliwości objęcia ochroną zabytków „bez względu na stan zachowania”. Zwrócił także uwagę, że przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nie przewidują obowiązku organów orzekających o wpisie dobra do zabytku dopuszczenia dowodu z opinii biegłych na okoliczność, czy wpisywane dobro jest lub nie jest zabytkiem. Ponadto w uzasadnieniu wyroku Sąd powołał się na orzeczenie Naczelnego Sądu Administracyjnego, w którym stwierdzono, że organy ochrony zabytków są władne do dokonywania oceny obiektu pod względem posiadanych przez niego wartości artystycznych, historycznych i naukowych, do rejestru zabytków może być wpisany przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków konkretny obiekt nawet bez potrzeby zasięgnięcia opinii specjalistycznej, jeśli fakt zabytkowego charakteru jest oczywisty i niepodważalny (vide: wyrok NSA z dnia 12 lutego 2002 r., I SA 1704/00, publ. Lex 82686). Odnosząc się do niewskazania w zaskarżonej decyzji i poprzedzającej ją decyzji organu pierwszej instancji przedmiotu wpisu – numerów ksiąg wieczystych nieruchomości objętych wpisem, co czyni według skarżących decyzję niewykonalną, wobec braku możliwości dokonania wpisu do księgi wieczystej, Sąd wyjaśnił, że istotnie wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku (art.9 ust.4 ustawy o ochronie

zabytków i opiece nad zabytkami). Jednakże w niniejszej sprawie dokonano wpisu do rejestru zabytków układu ruralistycznego. Zgodnie z art. 9 ust. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych.

W sprawie oznaczonej **sygn. akt I SA/Wa 881/07** (orzeczenie prawomocne) przedmiotem kontroli Sądu była decyzja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, uchylająca decyzję [...] Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w O., nakazującą Z. P. oraz J. i J. małż. K. – właścicielom lokali mieszkalnych nr [...], mieszczących się w zabytkowym budynku [...], wykonanie w terminie 30 dni od doręczenia decyzji remontu zabezpieczającego, polegającego na odtworzeniu instalacji kanalizacyjnej w ich lokalach, i umarzająca postępowanie przed organem pierwszej instancji. Sąd wywiódł, że na podstawie art. 49 ust. 1, organ konserwatorski może nakazać nie tylko przeprowadzenie prac zmierzających do utrzymania substancji zabytkowej (konserwatorskich), ale także innych robót polegających na przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego, których wykonanie uzna za niezbędne ze względu ochronę zabytku przed zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem. Do takich robót można także zaliczyć wymianę bądź odtworzenie współczesnej instalacji kanalizacyjnej, jeżeli jej uszkodzenie albo zdemontowanie stwarza zagrożenie dla zabytku. Za błędne zatem zostało uznane przez Sąd stanowisko Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przedstawione w zaskarżonej decyzji, że w okolicznościach niniejszej sprawy przepis art. 49 ust. 1 nie mógł mieć zastosowania do instalacji sanitarnej, gdyż nie jest ona elementem historycznego wyposażenia budynku.

Wyrok z dnia 7 lutego 2007 r. o **sygn. akt. VIII SA/Wa 48/07** (6411/6367) – orzeczenie prawomocne - dotyczył zbycia nieruchomości zabytkowej w drodze bezprzetargowej na rzecz osoby, której przysługuje pierwszeństwo w jej nabyciu, stosownie do art. 34 ustawy o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 ze zm), zwanej dalej u.g.n. Zgodnie z art. 37 ust. 2 pkt 1 w związku art. 34 ust.1 pkt 2 u.g.n., według stanu na datę podjęcia uchwały nieruchomość mogła być zbyta w drodze bezprzetargowej na rzecz osoby, której przysługuje pierwszeństwo w jej nabyciu, stosownie do art. 34 tej ustawy. Zaskarżona uchwała wskazała, że przeznaczona jest do sprzedaży, w trybie bezprzetargowym, nieruchomość

zabudowaną na rzecz uprawnionych do spadku po jej byłym właścicielu. Dokonując wykładni przepisu art. 34 ust. 1 pkt 2 u.g.n. w zakresie uprawnień spadkobiercy do pierwszeństwa nabycia nieruchomości, należy zastosować zawężającą wykładnię tego pojęcia. Zgodnie z art. 926 K.c. do grona spadkobierców należy zaliczyć osoby powołane do spadku z mocy ustawy lub testamentu. Za dokonaniem tego rodzaju wykładni przemawiałyby względy celowościowe. Sąd zauważył, iż ustawodawca, dokonując nowelizacji przepisu art. 34 ust. 1 pkt 2 u.g.n., gdzie pierwotnie do grona osób którym przysługuje pierwszeństwo, zaliczył poprzedniego właściciela lub jego następcę prawnego, a następnie, w ocenie Sądu, zawężył krąg uprawnionych do poprzedniego właściciela albo jego spadkobiercy (zmiana od 15 lutego 2000 roku; Dz. U. z 2000 r. Nr 6, poz.70). Zmiana ta miała charakter normatywny, zmieniający krąg uprawnionych. Przepis ten opiera się na założeniu, że skoro nieruchomość, która kiedyś została przejęta do zasobów publicznych, jest obecnie w tych zasobach zbędna i zostaje przeznaczona do sprzedaży lub oddania w użytkowanie wieczyste, to pierwszeństwo winien mieć poprzedni właściciel lub spadkobierca, zaś przy korzystaniu z tego pierwszeństwa z oczywistych względów nie może być stosowany tryb przetargowy. Takie ukształtowanie przepisu wskazuje na chęć ustawodawcy zastosowania pewnego rodzaju zadośćuczynienia wobec poprzedniego właściciela lub jego spadkobierców. Rodzaj tego zadośćuczynienia ma zarówno charakter moralny, jak i po części materialny. Ustalana wartość nieruchomości bez przetargu może być niższa, niż uzyskana na przetargu. Zasadą wyrażoną w art. 37 u.g.n. jest zbywanie nieruchomości należących do Skarbu Państwa bądź jednostek samorządu w drodze przetargowej, a droga bezprzetargowa jest wyjątkiem od tej zasady. Tak więc, określenie podmiotów uprawnionych do skorzystania z zasady pierwszeństwa nabycia, a wymienionych w przepisie art. 34 tej ustawy powinno być wykładane ściśle. Charakter tego uprawnienia bardziej przypisany jest do określonej osoby, a nie masy spadkowej. W ocenie Sądu, wolą ustawodawcy było, aby z zasady pierwszeństwa nabycia korzystał ściśle określony krąg podmiotów – były właściciel lub jego spadkobiercy, a nie nabywcy spadku, których z nabywaną nieruchomością nie wiążą żadne względy emocjonalne.